

Afdelingen for grundskole og
folkeoplysning

Frederiksholms Kanal 26
1220 København K.
Tlf. 3392 5600
Fax 3392 5666
E-mail uvm@uvm.dk
www.uvm.dk
CVR nr. 20-45-30-44

3. februar 2009

Sags nr.:

179.62C.121

Handlingsplan for styrkelse af de praktiske/musiske fag i folkeskolen

Baggrund

Af regeringens globaliseringsstrategi fra 2006 Fremgang, fornyelse og tryghed fremgår det, at skolen skal medvirke til, at eleverne lærer at være kreative, selvstændige og ansvarlige borgere.

I den forbindelse spiller undervisningen i folkeskolens praktiske/musiske fag en afgørende rolle. Til de praktiske/musiske fag henregnes musik, billedkunst, håndarbejde, sløjd, hjemkundskab og idræt.

Undervisningsministeren nedsatte i slutningen af 2006 en rådgivningsgruppe, der fik til opgave at udarbejde forslag til, hvordan de praktiske/musiske fag kan styrkes i folkeskolen. Rådgivningsgruppen blev sammensat af repræsentanter fra både kultursektoren og undervisningssektoren, og gruppen afgav rapport i maj 2007. Arbejdet byggede bl.a. på Kunstrådets rapport "The Ildsæl in the Classroom" udarbejdet af professorerne Anne Bamford og Matt Qvortrup.

Undervisningsministeren og kulturministeren har efterfølgende drøftet spørgsmålet om den nærmere fastlæggelse og gennemførelse af nye initiativer med hensyn til de praktiske/musiske fag. Det har herunder været vurderingen, at anbefalingerne fra rådgivningsgruppen ikke alle var umiddelbart gennemførlige, da dette ville indebære betydelige merudgifter.

I forbindelse med en forespørgselsdebat i Folketinget den 11. december 2008 (F 10) om regeringens initiativer for at styrke børn og unges kreative kompetencer i folkeskolen redegjorde undervisningsministeren og kulturministeren for den række af nye initiativer, man på baggrund af de nævnte drøftelser har iværksat og ville iværksætte for at styrke de praktiske/musiske fag i folkeskolen.

Folketinget vedtog i forbindelse med debatten følgende vedtagelse (V 20):

»Folketinget konstaterer, at de praktiske og kreative fag i folkeskolen er vigtige – ikke kun fordi fagene kan give eleverne væsentlige færdigheder, men også fordi fagene bidrager til elevernes almindelige dannelse. Eksempelvis skal musikfaget styrke elevernes fortrolighed med den danske sangskat.

Folketinget ser positivt på forsøg med udstrækning af undervisningsforløbene i de praktiske og kreative fag samt forsøg med udtalelser og afsluttende prøver med henblik på at styrke fokus på fagene.

Folketinget bemærker, at Levende Musik i Skolen har fået midler på finansloven for 2009. Eleverne kan stifte bekendtskab med professionelle musikere i skoletiden og f.eks. opleve nye instrumenter.

Folketinget ønsker at understøtte elevernes praktiske kundskaber og færdigheder.

Regeringen vil inden for et år komme med en handlingsplan, der bl.a. styrker håndværksfagene og fjerner eventuelle barrierer for, at musikuddannede, kunstuddannede og håndværksuddannede kan undervise i relevante fag.«

Undervisningsministeren og kulturministeren vil på den anførte baggrund iværksætte en handlingsplan for de praktiske/musiske fag i folkeskolen med nedenstående indhold.

Handlingsplanens indhold

Udstrækning af fagene

Der er obligatorisk undervisning i billedkunst på 1.-5. klassetrin, i musik på 1.-6. klassetrin og i håndarbejde, sløjd og hjemkundskab på et eller flere klassetrin inden for 4.-7. klassetrin. Idræt er obligatorisk på 1.-9. klassetrin.

Skolerne kan udbyde en række nærmere angive valgfag på 8. og 9. klassetrin, herunder billedkunst, musik, håndarbejde, sløjd og hjemkundskab.

Denne ordning indebærer, at der i tiden fra afslutningen af den obligatoriske undervisning i billedkunst og musik, til valgfagene tilbydes på 8. klassetrin, kan gå 1-2 år uden undervisning i de nævnte fag.

Regeringen ønsker at styrke kontinuiteten i undervisningen i de praktiske/musiske fag. Derfor ønsker regeringen at undersøge muligheden for, at eleverne kan modtage en kontinuerlig undervisning i billedkunst og musik gennem hele skoleforløbet, således at det hul på 1-2 år uden undervisning i de to fag på 6.-7. klassetrin, kan lukkes.

- *Regeringen vil etablere forsøg med afprøvning af modeller for udstrækning af de obligatoriske undervisningsforløb i de praktiske/musiske fag. Forsøgene løber fra 2009-2011.*

Forsøgene vil kunne gennemføres udgiftsneutralt ved at overflytte nogle af de timer, der i dag er afsat til billedkunst og musik på henholdsvis 1.-5 og 1.-6. klassetrin til henholdsvis 6.-7. og 7. klassetrin.

Samarbejde mellem idræt og hjemkundskab

Regeringen lægger vægt på en mere sund livsstil og har bl.a. styrket idræt i skolen ved at forøge timetallet med 1 lektion på 6. klassetrin fra skoleåret 2004/2005.

Samtidig finder regeringen det vigtigt, at eleverne opnår større kendskab til sammenhængen mellem kost og motion.

Et samarbejde mellem hjemkundskab og idræt vil kunne give eleverne et bedre grundlag for at vælge en mere sund livsstil.

- *Regeringen vil etablere forsøg med afprøvning af alternativ sundhedsprofil for faget idræt, så der etableres samarbejde mellem idræt og hjemkundskab i udskolingen. Forsøgene løber fra 2009-2011.*

Der er obligatorisk undervisning i hjemkundskab på et eller flere klassetrin inden for 4.-7. klassetrin og i idræt på 1.-9. klassetrin. Forsøgene vil kunne gennemføres udgiftsneutralt ved at udstrække den obligatoriske hjemkundskabsundervisning fra mellemtrinnet til udskolingen.

Styrkelse af elevernes praktiske kundskaber og færdigheder

I fagene håndarbejde og sløjd arbejder eleverne hovedsageligt manuelt med materialer som stof, træ og metal med mere. I fagene får eleverne viden og erfaring om forskellige materialer og lærer korrekte bearbejdningsteknikker. Denne indsigt i det praktiske arbejde er medvirkende til, at eleverne bliver bedre til at overskue tilblivelsesprocesser, at ideudvikle og lave produkter.

Centralt i begge fag er således elevernes tilegnelse af håndværksmæssige teknikker og opøvelsen af evnen til i praksis at gennemføre en arbejdsopgave fra ide til færdigt produkt. Forskellen i undervisningen i de to fag kan derfor i væsentlig grad henføres alene til det materiale, eleverne arbejder med.

I billedkunst arbejder eleverne bl.a. med at udtrykke sig i planer og rummelige billeder samt at forstå det kunstneriske udtryk.

Indholdet af disse fag giver således mulighed for at fokusere på udvikling af elevernes praktiske kundskaber og færdigheder gennem en sammentænkning af fagene.

Det er regeringens opfattelse, at en sammentænkning af fagene med fokus på håndværksmæssigt arbejde og innovative arbejdsprocesser vil kunne styrke elevernes praktiske kundskaber og færdigheder.

Samtidig vil en sammentænkning styrke elevernes forståelse af, hvordan arbejdsprocesserne er i mange af de håndværksfag, en del af eleverne senere vil møde på ungdoms- og videreuddannelserne.

- *Regeringen ønsker at styrke elevernes praktiske kundskaber og færdigheder ved at give eleverne mulighed for at arbejde med et større udvalg af materialer. Dette sker ved at etablere afprøvning af indhold og udstrækning af et nyt folkeskolefag mellem 4.- og 7. klassetrin og som valgfag på 8.- og 9. klassetrin. Det nye fag "håndværk og design" kan på sigt blive en erstatning for håndarbejde og sløjd, eventuelt en erstatning for håndarbejde, sløjd og billedkunst. Forsøgene løber fra 2009-2011.*

Afsluttende evaluering

Eleverne i folkeskolen har mulighed for at aflægge prøve i håndarbejde, sløjd og hjemkundskab som valgfag. Derimod har eleverne ikke mulighed for at aflægge prøve i musik og billedkunst.

Det er – bl.a. på baggrund af erfaringerne med indførelse af obligatoriske afgangsprøver i 2006 – regeringens opfattelse, at en afsluttende evaluering af elevernes tilegnelse af kundskaber og færdigheder i den obligatoriske undervisning i musik og billedkunst, håndarbejde, sløjd og hjemkundskab vil styrke opmærksomheden om fagene, både fra elever og lærere.

Samtidig vil en evaluering af elevernes udbytte af undervisning i fag, der traditionelt opfattes som ikke-boglige, vil kunne give bogligt svage elever flere muligheder for succesoplevelser i skolen.

Afsluttende evalueringer kan ske i form af afsluttende udtalelser og afsluttende prøver.

- *Regeringen vil etablere forsøg med udtalelser om elevernes faglige standpunkt ved afslutning af den obligatoriske undervisning i musik, billedkunst, håndarbejde, sløjd og hjemkundskab samt det nye forsøgsfag "håndværk og design". Forsøgene løber fra 2009-2011.*
- *Regeringen vil etablere forsøg med afsluttende prøver i valgfagene musik og billedkunst og i det nye valgfag på forsøgsbasis "håndværk og design" i lighed med den eksisterende mulighed i valgfagene håndarbejde, sløjd og hjemkundskab. Forsøgene løber fra 2009-2011.*

Mere sang

Det er regeringens opfattelse, at sang og musik skaber glæde og styrker fællesskabsfølelsen i skolen. På skoler, hvor man har etableret morgensang eller fællessang, har lærere og elever en god anledning til at mødes på tværs af klasser og hold i løbet af skoledagen, og eleverne kan samtidig få overbragt aktuelle informationer.

Regeringen ønsker at inspirere yderligere til, at der etableres morgensang/fællessang på den enkelte skole samt at give yderligere inspiration til skoler, der allerede har morgensang/fællessang.

Undervisningsministeriet og Kulturministeriet har ydet støtte til det landsdækkende projekt ”Sangens År” i 2008. ”Sangens År” var en succes, som øgede sangglæden over det ganske land. Mange af de initiativer, der opstod i ”Sangens År”, var rettet mod uddannelsesinstitutionerne til glæde for mange børn og unge.

Regeringen ønsker endvidere at videreføre ”Sangens År” i en ny Syngelystkampagne.

- *Regeringen udgiver et netbaseret inspirationshæfte om fællessang i skolen.*
- *Regeringen vil bygge videre på de gode resultater i ”Sangens År” og iværksætte en treårig Syngelystkampagne i perioden 2009-2011.*

Regeringen har afsat 170.000. kr. til udarbejdelse og udgivelse af inspirationshæftet og 5,85 mio. kr. til syngelystkampagnen.

Synliggørelse af elevernes arbejde

Resultatet af undervisning i de praktiske/musiske fag er ofte produkter, som eleverne har lagt mange timers kreativt arbejde i.

Disse produkter kan give elever og lærere gensidig inspiration og fortælle andre, hvad man laver og lærer i det pågældende fag.

Regeringen finder, at der bør være mulighed for at vise produkterne frem ved udstillinger e. lign. Denne mulighed kan endvidere motivere eleverne yderligere og kan også være en god måde at styrke samarbejdet mellem skole og hjem på, idet forældrene får mere viden om indholdet i de enkelte fag.

- *Regeringen vil tage initiativ til at iværksætte en ordning med præmiering af elevudstillinger, elevkoncerter og anden form for særlig eksponering af elevernes arbejde med de praktiske og musiske fag i folkeskolens undervisning.*

Regeringen har afsat 80.000. kr. til ordningen årligt inden for perioden 2009-2014.

Styrkelse af indholdet af undervisningen

Afgørende for udviklingen af elevernes kundskaber og færdigheder er selvsagt indholdet og elevernes udbytte af undervisningen.

Regeringen har styrket den løbende evaluering af elevernes udbytte af folkeskolens undervisning ved på en evalueringsportal på Skolestyrelsens hjemmeside at tilbyde en lang række evalueringsværktøjer til brug for bl.a. de praktiske/musiske fag. Portalen tilbyder også en række undervis-

ningsforløb i de forskellige fag med tilhørende anvisninger på, hvorledes man kan anvende forskellige evalueringsformer i det pågældende forløb.

Regeringen arbejder for tiden på en revision af læreplanerne (Fælles Mål) for de praktiske/musiske fag med henblik på at styrke undervisningen i fagene bl.a. gennem mere præcise mål for undervisningen samt en klarere beskrivelse af udviklingen i undervisningen.

- *Regeringen vil styrke indholdet af undervisningen gennem nye læreplaner (Fælles Mål) for de praktiske/musiske fag med virkning fra skoleåret 2009/2010.*
- *Regeringen vil samtidig i fornødent omfang ajourføre indholdet af evalueringsportalen.*

Lærerkæfterne

Vidende og engagerede lærere er helt afgørende for elevernes tilegnelse af kundskaber og færdigheder i de praktiske/musiske fag.

Regeringen har for at understøtte, at de fornødne lærerkæfter er til stede i folkeskolen, ved en ændring af læreruddannelsen bl.a. gennemført, at studerende, der optages på linjefagsuddannelsen i musik, skal have haft musik i gymnasiet på mindst B-niveau i den gymnasiale uddannelse.

Med hensyn til den videre udbygning af lærernes kompetencer er det i dag muligt for en folkeskolelærer at efteruddanne sig ved at tage en kandidatgrad i musikpædagogik og materiel kultur (som indeholder fagområder som håndarbejde, sløjd og hjemkundskab), mens det ikke er muligt at tage en kandidatgrad i billedkunst eller enkeltfagene håndarbejde, sløjd og hjemkundskab.

Danmarks Pædagogiske Universitetsskole ved Århus Universitet har sat gang i et omfattende udviklingsarbejde vedrørende de fagdidaktiske uddannelser. Målet er at koordinere uddannelserne bedre og at sikre en større fagdidaktisk spredning.

- *Regeringen vil undersøge muligheden for at genetablere kandidatuddannelsen i billedkunst og eventuelt tillige særligt inden for fagene håndarbejde, sløjd og hjemkundskab. Regeringen vil igangsætte undersøgelsen i 2009.*

Der findes på musikkonservatorerne viden og kompetencer, der vil kunne være af stor værdi i forbindelse med musikundervisningen i folkeskolen. Regeringen ønsker derfor at styrke musikkonservatoruddannelse gennem et samarbejde mellem professionshøjskoler og musikkonservatorier.

Det er endvidere regeringens holdning, at man på skoler med eksempelvis mangel på musikkonservatorer vil kunne tilføre musikundervisningen et højt fagligt niveau ved at ansætte en underviser med længerevarende uddannelse i musik, i stedet for at lade en lærer, der ikke har linjefag eller tilsvarende kompetence, varetage denne undervisning.

Det er regeringens opfattelse, at lærergrupper, der normalt ikke underviser i folkeskoleregion, vil kunne bidrage positivt til læringsmiljøet i folkeskolen, hvis folkeskolen åbner for ansættelse af disse faggrupper.

Det samme kan tænkes at gøre sig gældende med hensyn til en række andre videregående uddannelser.

- *Regeringen vil undersøge muligheden for, at uddannelse og efteruddannelse af musiklærere til folkeskolen kan gennemføres i samarbejde med musik konservatorierne, samt undersøge mulighederne for, at konservatorieuddannede lærere kan undervise i folkeskolen.*
- *Regeringen vil undersøge muligheden for, at undervisere der er tilknyttet andre formidlings- og uddannelsesinstitutioner kan undervise i folkeskolen.*
- *Regeringen vil endvidere undersøge, hvad der nærmere findes af relevante videregående uddannelser inden for det praktiske/musiske område. Regeringen vil tage initiativer hertil i 2009.*

Regeringen har afsat 280.000 kr. til at øge samarbejdet mellem professionshøjskolerne og musikkonservatorierne.

Regeringen lægger vægt på, at børn og unge kan møde kunst og kulturskabt af professionelle. Det kan ske ved filmforevisninger, museumsbesøg, teaterbesøg o. lign. Men undervisningen vil ofte blive særligt inspirerende ved mødet med den professionelle kunstner.

I dag giver den særlige ”Huskunstnerordning” mulighed for, at skoler kan få kunstnere inden for mange fagområder på besøg som gæstelærere eller foredragsholdere. Levende musik i Skolen arrangerer skolekoncerter med professionelle kunstnere.

- *Regeringen arbejder for at styrke børns møde med den professionelle kunst i skolen. Det sker gennem Kunstrådets ”Huskunstnerordning”, der giver interesserede skoler tilskud til at ansætte kunstnere i kortere eller længere tid og gennem Levende musik i Skolen, der tilbyder koncerter til skolerne, samt gennem en række andre initiativer, der præsenterer kunstarterne for skoleeleverne.*

Regeringen har i perioden 2006-2009 afsat 9,5 mio. kr. årligt til Huskunstnerordningen. Levende musik i Skolen styrkes fra 2009 med 4 mio. kr. om året, således at ordningen i 2009 har 12,3 mio. kr. om året.

Opsamling og formidling af viden

Regeringen har taget initiativ til etablering af en række videntre inden for en række fag og emner i relation til folkeskolens fagrække. Der findes imidlertid ikke på nuværende tidspunkt et videntre for de praktiske/musiske fag.

Et videntre for de praktiske/musiske fag vil gennem indsamling og formidling af oplysninger om fagene kunne yde væsentlige bidrag til styrkelse af de praktiske/musiske fag i folkeskolen.

- *Regeringen vil tage initiativ til at undersøge behovet og mulighederne for etablering af et videncenter for de praktiske/musiske fag. Undersøgelsen igangsættes 2009.*

Mere viden om fagenes status og vilkår i folkeskolen

En række faktorer med hensyn til de praktiske/musiske fags status og vilkår i folkeskolen beror på lokale forhold. Det gælder bl.a. med hensyn til det nærmere afsatte antal timer til fagene, lærernes kompetencer og udbud af valgfag.

Endvidere betyder det forhold, at der ikke er afsluttende evaluering af fagene, at der kun er begrænset viden om elevernes kundskaber og færdigheder i forhold til slut- og trinmål for fagene.

Det er regeringens opfattelse, at initiativer for yderligere at styrke de praktiske/musiske fag i folkeskolen bør bygge på nærmere viden om den aktuelle status for fagene.

- *Regeringen vil tage initiativ til en kortlægning af de praktiske/musiske fags status og vilkår i folkeskolen. Undersøgelsen igangsættes i 2009.*

Regeringen har afsat 3 mio. kr. hertil. Regeringen vil i forbindelse med kortlægningen undersøge følgende forhold:

- Skolernes timetildeling i den obligatoriske undervisning i musik, billedkunst, håndarbejde, sløjd og hjemkundskab på de forskellige klassetrin.
- Lærernes linjefagsmæssige forudsætninger eller anden relevant faglig baggrund for at kunne undervise i musik, billedkunst, håndarbejde, sløjd og hjemkundskab.
- Skolernes udbud af valgfag i musik, billedkunst, håndarbejde, sløjd og hjemkundskab.
- Elevernes kundskaber og færdigheder inden for musik, billedkunst, håndarbejde, sløjd og hjemkundskab set i forhold til trin- og slutmål for disse fag.
- De nordiske landes praktiske/musiske fags betegnelse, indhold, timetal, udstrækning og placering i skoleforløbet.

Regeringen vil endvidere kortlægge unges brug af og behov for kultur, således at der kan udformes initiativer for kultur for, med og af de unge. Der skal udformes en politik på området fulgt op af en formuleret strategi med forslag til eventuelle nye initiativer.

- *Regeringen vil tage initiativ til en vurdering af unges brug af og behov for kultur. Kortlægningen igangsættes 2009.*

Regeringen har afsat 400.000. kr. hertil.

Redegørelse til Folketinget

De ovenfor nævnte initiativer til styrkelse af folkeskolens praktisk/musiske fag, herunder de nævnte forsøg og undersøgelser, vil kunne danne grundlag nye initiativer, herunder for lovinitiativer til ændring af folkeskoleloven.

- *Regeringen vil i 2011 på baggrund af en evaluering af de relevante forsøg og undersøgelser til Folketinget afgive en redegørelse for behovet for yderligere initiativer for at styrke de praktiske/musiske fag i folkeskolen.*

Regeringen har afsat 1,5 mio. kr. til evaluering af de iværksatte forsøg.